

Fanns släkten de la Tuange i Värmland?

En artikel ur *Släkthistoriskt Forum*

Släkthistoriskt Forum är en tidning för släktforskare som ges ut av Sveriges Släktforskarförbund med fem nummer varje år. Denna artikel har varit publicerad där.

Av Kjell Lindblom

*Ett Slägte dör sin kos, och skrifver uti sanden
Med bleka finger at dess period är all.
Ett annat breder sig i stället ut i landen
och håller Bröllop på det förras grift och fall.
Dock blifver inte quart, et följer på det andra
Så at de alle sist till första inte vandra.*

Phillipstad 1759 d 29 Nov:
E.F.

Ovanstående vers kan läsas i Filipstads dödbok F:1. Svensk Uppslagsbok berättar att Erik Fernow, eller Erik Fernström, som hans ursprungliga namn var, levde mellan 1735–91. Han blev prästvigd 1766 och brukspredikant 1776, vilken tjänst han dock snart lämnade. Han tjänstgjorde sedan såsom präst på skilda ställen i Karlstads stift och gjorde betydande samlingar till ett stort historiskt topografiskt verk, "Archivum wermelandicum", som dock aldrig blev tryckt. Fernows tryckta skrifter är "De regione Wermelandorum metallica olim Wermelands berg dicta" (1764) och "Beskrifning öfwer Wermeland", 1-3 (1773–79, ny uppl. 1898–99). Så långt uppslagsboken. I sin bok Vallonernas namn anger Erik Appelgren, att en person med namnet de la Tuange skall ha funnits bland de första invandrarna i Värmland i början av 1600-talet. Uppgiften är med säkerhet hämtad ur Fernows bok Beskrifning öfwer Wermeland, där författaren meddelar, att släkten sedermera bytt namn till Vennerhamn.

I Värmlandsarkiv i Karlstad förvaras ett antal av Erik Fernows handritade släkttavlor med samlingsnamnet "Philippstads Slägter". Dessa omfattar släktutredningar för ett flertal av stadens tidiga bosättare från början av 1600-talet och fram till Fernows egen tid. Fernows handstil är inte helt lätt att tyda och i negativ skrift på mikrokort blir det extra svårt. Bland uppställningarna återfinns en med rubriken *La de Tange bodde vid Matlången kohlare. hade hustrun från Frankrike*. Denne anges ha en son *Henric, smed vid Matlången g.m. (NN) Hertsensd:r*. Henric har i sin tur fem söner, varav en heter *Daniel, skeppare i Khamn g.m. Märtha Andersd:r*. Med Daniels fyra namngivna barn får vi de första årtalsangivelserna. Hans söner Henric Vennerhamn (!) och Anders uppges bägge födda 1715.

Vi kan nu börja nedräkningen. Om vi antar att det går i snitt 35 år mellan varje generation, borde Daniel vara född cirka 1680 och hans far Henric omkring 1645. Vi bör alltså söka den förstnämnde kolaren La de Tange i Matlången vid mitten av 1600-talet. Matlångs hammare ligger i Lungsunds socken i Värmland. Med vetskap om att Närke-Värmlands mantalslängder är speciellt generösa med uppgifter 1654 väljer vi det året och hittar vid Matlång *Johannes Lemotain, hustru Francvi och son Antonius*.

En kartläggning av omkringliggande år visar att Johannes Lemotain arbetar vid Matlång åtminstone mellan 1640–56. Att det rör sig om en vallonfamilj framgår av namnen. Men vilket är det ursprungliga släktnamnet? Oftast är det inte utskrivet, utan han kallas bara *Johan kohlare* eller *Johan wid Matlången*. I Värmlands roterings- och utskrivningslängd 1640–41 på Krigsarkivet får vi ytterligare en ledtråd. Bland *Cammarerens Arfved Persons Brucksfolk widh Matlongenn* återfinns *Johan Lamuntani kolare*. De olika varianterna ger nu som minsta gemensam nämnare släktnamnet **de la Montagne**.

Ovanstående visar hur vallonnamnen i Sverige i en del fall undergår en fonetisk förändring för att bättre anpassas till svenska språket. Andra exempel är Savart till Svart och Crochet till Kråke/ Kråka. Många vallonska invandrare bär aldrig sitt släktnamn i Sverige utan får omgående patronymikon. När nya släktnamn dyker upp på vallonättlingar i Sverige, så är detta en förändring helt i linje med det sätt på vilket svenskar överger sitt patronymikon och tar eller får familjenamn. Även ett vallonskt patronymikon Martin kan i Sverige först övergå till Martinsson för att i någon senare generation bli t.ex. Westerberg eller Forsström.

I tidigare litteratur har framförts tanken, att vissa svenskklingande släktnamn skulle vara en ren översättning av motsvarande vallonska namn. Slakten Jagare skulle från början ha hetat Chasseur, en gren av slakten le Clou påstås i Sverige ha kallats Spiik. Någon släkt Ek sägs ibland ha sitt ursprung i vallonnamnet Chesne. Allt detta är nonsens och fria fantasier.

Man frågar sig nu, om det går att återfinna Johannes de la Montagne före vistelsen vid Matlångs hammare och om han är den förste invandraren i sin släkt. I det här fallet behövs en smula tur. På Riksarkivet förvaras det s.k. "Sjöholms arkiv". Bland "III Smärre enskilda samlingar" i detta arkiv finns en volym 6 med Louis De Geer den äldres räkenskaper. Denna bunt innehåller tidiga handlingar från bruken i Östergötland under perioden 1619–29. Memorial och register för bl.a. Finspång, Norrköping, Godegård och Korphyttan ingår. Materialet är av samma typ, som det i Leufstaarkivet ingående och man kan fråga sig, varför det hamnat på avvägar. En tänkbar förklaring kan vara, att det följt med i boet efter Wellam de Besche, som avled 1629. Genom något senare äktenskap har materialet inordnats i det Lewenhauptska släktarkivet (Sjöholms arkiv).

I nämnda volym 6 finns en bunt med räkenskaper från april till juli 1624, sannolikt avseende Finspångs bruk. Här återfinns 20/5 och 27/7 en arbetare Lamontanij. Denne är förmodligen identisk med Johannes Lemotain. Han tycks vara nyanländ till Finspång och bör vara samme som den Jean Matoy, vilken ingår i en grupp om 24 vallonska skogsarbetare och kolare med kontrakt i Amsterdam 29/4 1624. Namnet har i kontraktet råkat ut för både förkortning, förvrängning och vokalomkastning, (de la) Motay (Montagne).

Med hög sannolikhet torde han även kunna identifieras med den Johan Metaier från Boulzicourt i Sedan, som enligt Leufsta-arkivets vol 43/90 finns vid Bränn-Ekeby i Södermanland 20/10 1631. Ytterligare en notering om denne återfinns i Norrköpings Journal 23/12 samma år (vol 156). Jan Meteyer anges då vara i arbete vid Nyköpingsverken. Meteier bör vara en fonetisk transkription av Montagne.

Den 30/3 1633 arrenderar Louis De Geer tillsammans med borgmästaren i Nyköping Joakim Danckwardt Östersysslet med Kroppa gård och bruk i Värmland. Från 1636 står Louis De Geer ensam för arrendet, som nu har utökats med Storfors. Det förefaller troligt, att vår Johan de la Montagne någon gång under 1630-talets senare del förflyttats till den värmländska bergslagen efter att hela tiden ha varit i Louis De Geers tjänst.

En genomgång av Lungsunds och Kristinehamns äldsta kyrkoböcker styrker och kompletterar Fernows uppgifter på släkttavlan från Värmlandsarkiv. Slakten de la Montagne har uppenbarligen flera grenar till olika socknar i Värmland. Familjenamnet har gått förlorat i andra generationen, men med stor sannolikhet finns det idag gott om ättlingar till den förste invandraren. Nedanstående tabeller kan tjäna som utgångspunkt för en vidare kartläggning av släktens historia i Sverige.

Slakten de la Montagne, äldsta leden

Tabell 1

Jehan de la Montagne är en av de 24 vallonska kolare och skogshuggare, som bekräftar sina kontrakt i Amsterdam 29/4 1624. Några veckor därefter har han anlänt till och påbörjat sitt arbete vid Finspång enligt brukets räkenskaper. Han är sedan kolare vid Matlång i Värmland under perioden 1640–56. Där kallas han några gånger Johannes Lemotain. Han är hela tiden gift och har vuxna barn i början på 1650-talet. Hustrun heter **Françoise**.

Barn:

Franswed (Françoise), född ca 1621, begr. 16/4 1699 i Lungsund, g.m. Peder Svensson Ballur. *Antonius*, se (tab 2).

Barbro, nämnd i mtl 1656–57.

Hindrich, se (tab 4).

Tabell 2

Antonius Lemotain, son till Johannes (tab 1), står 1654 i faderns mantal men har 1655–62 eget hushåll vid Matlången. Han begravs 18/11 1706 i Lungsund som Antonius Johansson i Blomsterhult, 80 år gl. Hans hustru begravs 21/2 1709 i Lungsund, Sal. Antonij efterlefwerska i Blomsterhult, h. **Elin** 65 år gl. Antonius är då född ca 1626 och Elin ca 1644. De bör ha gift sig i början på 1660-talet.

Barn:

Johan, se (tab 3).

Karin, född ca 1672, begr. 14/5 1705 i Lungsund, dopvittne 6/6 1697 i Lungsund.

Margareta, dopvittne 6/6 1697 i Lungsund, g. 28/10 1707 i Lungsund med Anders Olsson i Berg.
barn, med okänt namn, begr. 28/3 1687 i Lungsund.

Franswed (Françoise), dopvittne 27/4 1702 i Lungsund, g. 28/10 1707 i Lungsund med Hindrick Pettersson i Snårbotten.

Tabell 3

Johan Antonison, son till Antonius (tab 2), gifter sig 15/11 1696 i Lungsund med **Kirstin Hallorsdotter** från Hedås. De bosätter sig först i Blomsterhult men flyttar snart till Hedås. Senast från 1711 är Johan åter vid Blomsterhult efter föräldrarnas död.

Barn (alla födda i Lungsund):

Erich, född 1697 31/5.

Lars döpt 1700 20/5.

Johan född 1703 25/11.

dödfött barn född 1705 4/9.

Oluff född 1705 4/9, begr. 1705 24/9.

Petter döpt 1706 16/12.

Hindrik född 1711 23/11.

Tabell 4

Hindrich Johansson, son till Johannes (tab 1), begravs 31/7 1687 i Lungsund. Han är bosatt vid Matlången redan 1671 och då gift enl mtl. Fernow anger i Philippstads Slägter att hans hustru heter **NN Hertsensdotter** och att de har följande

Barn:

Jean, bonde i Höje i Råda socken, g. 20/5 1689 i Ölme med NN Pettersdotter.

Daniel, se (tab 5).

Hertsen, smed, ägde barn.

Anders, snickare.

Hisgen, bosatt vid Råglanda i Östra Fågelvik, ägde barn.

Tabell 5

Daniel Hindrichsson, son till Hindrich (tab 4), gifter sig 24/4 1715 i Kristinehamns stad med **Märta Andersdotter**. Av stadens hfl 1756–60 (AI:3) framgår, att Daniel är skeppare och född 1672. Hustruns födelseår anges till 1678, vilket kan jämföras med åldersuppgiften 82 år vid hennes begravning 1/4 1763 i Kristinehamn. Hon kallas Skeppar Enkan, varför makens bortgång kan preciseras till omkring 1757, då dödbok saknas.

Barn (alla födda i Kristinehamn):

Hendrich, se (tab 6).

Anders, se (tab 7).

Lena, född 1719 13/1.

Johan, född 1723 25/9.

Brita, döpt 1725 15/9.

Tabell 6

Hendrich Wennerhamn, son till Daniel (tab 5), föds 1715 22/7 i Kristinehamn. Han blir mästernickare i staden och får **Stina Fernberg** till hustru. Hon är nio år yngre än sin man.

Barn:

Martha Greta f 1746, i hfl 1756–60.

Anna Lisa f 1750, i hfl 1756–67.

Lena Maria f 1754, i hfl 1756–60.

Niclas f 1758.

Jean Hindrich f 1763.

Anders f 1768, tidigt död.

Tabell 7

Anders Wennerhamn, son till Daniel (tab 5), föds 1715 22/7 som tvilling med föregående Hendrich. Han blir stadsfiskal i Kristinehamn och hustruns namn är Stina Maria Oller. Anders avlider 30/5 1760 i Kristinehamn.

Fotnot:

Denna artikel har varit publicerad i Släkthistoriskt Forum nr 3 1996.